

بررسی تاثیر اندازه مؤسسه حسابداری و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه (مورد مطالعه: بانک های سازمان بورس اوراق بهادار تهران)

دکتر بهمن قدیمی

گروه حسابداری، مؤسسه آموزش عالی پرندک، ساوه، ایران.
dr.ghadimi.acc@gmail.com

دکتر علی اکبر رجبی

گروه حسابداری، مؤسسه آموزش عالی پرندک، ساوه، ایران.
rajabicpa@yahoo.com

پژمان عباسیان سوئمن

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت مالی، مؤسسه آموزش عالی پرندک، ساوه، ایران. (نویسنده مسئول).
abapejman438@gmail.com

چکیده

حفظ و توسعه توان اقتصادی هر جامعه‌ای در آینده در گرو عملکرد کمیته حسابرسی آن جامعه است. تخصص مالی به‌عنوان موتور محرکه توسعه اقتصادی و اجتماعی شرکت‌ها شناخته می‌شود. به همین دلیل در تمامی کشورها شیوه‌هایی به کار گرفته می‌شود که افراد و بنگاه‌ها بخشی از درآمد خود را به امر افشای داوطلبانه تخصیص دهند. هدف این پژوهش، بررسی تاثیر اندازه مؤسسه حسابداری و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌ها است. جامعه آماری پژوهش شامل ۲۱ بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ می‌باشد. برای استنباط فرضیه‌ها از نرم‌افزار ایوبوز استفاده شده است. به‌منظور بررسی اثرات همزمان کلیه متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته، علاوه بر رگرسیون جداگانه هر یک از متغیرهای مستقل، رگرسیون کلی متغیرها نیز مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌ها نشان می‌دهد که فرضیه اول یعنی "اندازه مؤسسه حسابداری تاثیر ناچیزی بر افشای داوطلبانه بانک‌ها دارد" با مقدار ۳,۶۶۶ تأیید می‌شود. همچنین فرضیه دوم یعنی "تخصص مالی کمیته حسابرسی تاثیر ناچیزی بر افشای داوطلبانه بانک‌ها دارد" با مقدار ۵,۰۴۳ تأیید می‌شود. این نتایج بیان می‌کند که کمیته حسابرسی و اندازه مؤسسه حسابداری موضوعات مهمی هستند که با توجه به نقش خاص آن‌ها و تأثیری که بر جوامع و بانک‌های بورسی دارند، همواره مورد توجه سرمایه‌گذاران شرکت‌ها بوده‌اند.

واژه های کلیدی: افشای داوطلبانه، کمیته حسابداری، اندازه مؤسسه حسابداری، سپرده به دارایی.

مقدمه

افشای داوطلبانه اطلاعات مالی به عنوان یکی از موضوعات مهم و حساس در حوزه‌های مالی و حسابداری، همواره مورد توجه پژوهشگران، تحلیل‌گران، و سرمایه‌گذاران قرار داشته است (لی بیگی طرنی و همکاران، ۱۳۹۸). این مفهوم، به‌ویژه در دنیای پرتنش و پیچیده اقتصادی امروز که شفافیت اطلاعات مالی نقش حیاتی در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری و مدیریت ریسک دارد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. افشای داوطلبانه اطلاعات، به‌طور خاص، به معنای ارائه اطلاعات مالی و غیرمالی توسط شرکت‌ها، فراتر از الزامات قانونی و مقرراتی است (آدینوی^۱، ۲۰۲۰). این اطلاعات، علاوه بر ایجاد اعتماد و اطمینان در میان سرمایه‌گذاران، می‌تواند به بهبود عملکرد بازارهای مالی و افزایش شفافیت کمک کند. در این

¹ Adeniyi

میان، بانک‌ها به‌عنوان نهادهای مالی کلیدی که نقش مهمی در تأمین مالی و ایجاد اطمینان در بازارهای سرمایه دارند، وظیفه‌ای دوچندان برای افشای اطلاعات دقیق و به‌موقع بر عهده دارند (کمالی و همکاران، ۱۳۹۶). این اهمیت با توجه به حساسیت و اهمیت اطلاعات مالی بانک‌ها، که می‌تواند تأثیرات گسترده‌ای بر ثبات مالی و اعتماد عمومی داشته باشد، بیشتر نمایان می‌شود (احمد، ۲۰۲۰). از این رو، بررسی میزان افشای داوطلبانه اطلاعات مالی در بانک‌ها، به‌ویژه بانک‌هایی که در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده‌اند، به‌عنوان یکی از موضوعات حیاتی در پژوهش‌های مالی مطرح شده است. یکی از عواملی که می‌تواند به افزایش افشای داوطلبانه اطلاعات مالی منجر شود، اندازه موسسه حسابرسی است که با بانک‌ها همکاری می‌کند (چن و همکاران^۱، ۲۰۲۰). موسسات حسابرسی بزرگ، به دلیل داشتن منابع بیشتر و دسترسی به تخصص‌های متنوع، قادر به اجرای حسابرسی‌های دقیق‌تر و ارائه مشاوره‌های موثرتر به مدیریت بانک‌ها هستند. (کاربتری و همکاران^۲، ۲۰۱۲). این موسسات به دلیل سابقه و اعتبار بالایی که در بازارهای مالی دارند، می‌توانند فشارهای غیررسمی برای افزایش سطح افشای داوطلبانه اعمال کنند (نمازی و همکاران، ۱۳۹۹). در نتیجه، بانک‌هایی که با این موسسات معتبر همکاری دارند، معمولاً تمایل بیشتری به افشای اطلاعات دارند تا از اعتبار و شهرت خود در بازارهای مالی حفاظت کنند. علاوه بر این، تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی نیز به‌عنوان یکی دیگر از عوامل مهم در این زمینه شناخته شده است (آگراوال^۳؛ ۲۰۱۷). کمیته‌های حسابرسی که اعضای آن‌ها دارای دانش و تخصص مالی عمیق‌تری هستند، به‌طور معمول توانایی بهتری در درک نیازها و الزامات افشای اطلاعات دارند. این اعضا، به دلیل آشنایی بیشتر با ریسک‌های مالی و درک دقیق‌تر از اهمیت شفافیت، می‌توانند بانک‌ها را به سمت افشای بیشتر و دقیق‌تر اطلاعات مالی سوق دهند (آل یوسف و همکاران، ۲۰۲۱).

بر اساس تحقیقات انجام‌شده، بانک‌هایی که از همکاری با موسسات حسابرسی بزرگ بهره می‌برند و همچنین اعضای کمیته حسابرسی آن‌ها دارای تخصص مالی قوی هستند، معمولاً در افشای داوطلبانه اطلاعات مالی پیشروتر از سایر بانک‌ها هستند. این امر می‌تواند به دلیل ترکیبی از عوامل مختلفی باشد؛ از جمله فشارهای غیررسمی از سوی حسابرسان، نیاز به حفظ اعتبار در بازارهای مالی، و همچنین توانایی بهتر در ارزیابی و مدیریت ریسک‌های مالی. با توجه به اهمیت بالای این موضوع، تحقیق حاضر به بررسی تأثیر دو عامل کلیدی یعنی اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر میزان افشای داوطلبانه اطلاعات مالی بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار می‌پردازد. این تحقیق با تحلیل داده‌های مرتبط و بررسی رابطه میان این عوامل و افشای داوطلبانه، به دنبال ارائه نتایج کاربردی برای سیاست‌گذاران، مدیران بانک‌ها و سایر ذینفعان بازارهای مالی است. در نهایت، با بررسی و تحلیل دقیق این موضوع، انتظار می‌رود که نتایج حاصل از این تحقیق بتواند به بهبود سازوکارهای افشای اطلاعات و افزایش شفافیت در بازارهای مالی کمک کرده و درک بهتری از عوامل موثر بر اعتماد سرمایه‌گذاران و سایر ذینفعان در این بازارها فراهم آورد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

افشای داوطلبانه اطلاعات مالی در گزارش‌های سالانه به‌عنوان یکی از مولفه‌های کلیدی شفافیت و اعتماد در بازارهای مالی، نقش بسیار مهمی در تقویت اعتماد سرمایه‌گذاران و دیگر ذینفعان ایفا می‌کند (فلاح و همکاران، ۱۳۹۹). تفاوت در سطح و محتوای افشای داوطلبانه میان بانک‌ها می‌تواند بازتابی از وضعیت واقعی تجاری و نگرانی‌های مدیریتی آنها باشد. زمانی که یک بانک به‌طور داوطلبانه اطلاعات کافی را افشا می‌کند، این اقدام نشان‌دهنده تعهد آن به شفافیت،

¹ Chen et al

² Crabtree et al

³ Agrawal

مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی در قبال سهامداران و سایر استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی است (آمسترانگ و همکاران^۱، ۲۰۲۰). اهمیت افشای داوطلبانه در گزارش‌های مالی سالانه به‌ویژه پس از بحران‌های اقتصادی جهانی که اعتماد عمومی به گزارش‌های مالی را به شدت تحت تأثیر قرار داد، بیشتر شده است. این بحران‌ها نه تنها به از دست رفتن اعتماد عمومی منجر شدند (واصلی و همکاران، ۱۳۹۵)، بلکه ضرورت اصلاحات فوری در کیفیت حسابرسی و شفافیت گزارش‌های مالی را نیز برجسته کردند. در واقع، افزایش سطح افشای داوطلبانه به‌عنوان راهکاری برای بازگرداندن اعتماد عمومی و تقویت کارایی بازارهای مالی مطرح شده است (علی و همکاران، ۲۰۱۷).

با این حال، با وجود تلاش‌های گسترده برای افزایش شفافیت از طریق افشای داوطلبانه، همچنان بسیاری از شرکت‌ها و بانک‌ها به دلیل نگرانی‌های مختلف، از جمله تأثیرات منفی احتمالی اطلاعات افشا شده بر بازار و سهامداران، مقاومت‌هایی در این زمینه نشان می‌دهند. در این میان، نقش حسابرسان خارجی و کمیته حسابرسی به‌عنوان نهادهای ناظر و ارزیاب اهمیت ویژه‌ای پیدا کرده است (سبحانی راد و همکاران، ۱۳۹۶)، تحقیقات نشان می‌دهد که اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی می‌تواند به‌طور مستقیم بر سطح افشای داوطلبانه اطلاعات تأثیر بگذارد. موسسات حسابرسی بزرگتر با داشتن منابع بیشتر و تجربه گسترده‌تر، معمولاً به شرکت‌ها و بانک‌ها در اجرای بهتر فرآیندهای افشا کمک می‌کنند (آتوود و همکاران^۲، ۲۰۲۰). علاوه بر این، کمیته حسابرسی با تخصص مالی مناسب قادر است فرآیند افشای اطلاعات را بهبود بخشد و به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی کمک کند. این کمیته‌ها، با بررسی دقیق و شفافیت‌سازی در گزارش‌های مالی، می‌توانند اعتماد عمومی را به محتوای این گزارش‌ها افزایش دهند و بدین ترتیب، نقش مهمی در جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید ایفا کنند (دسی و همکاران^۳، ۲۰۱۹). در این پژوهش، به بررسی تأثیر اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه اطلاعات مالی در بانک‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران پرداخته می‌شود. این بررسی با هدف تحلیل و شناسایی عواملی صورت می‌گیرد که می‌توانند به افزایش شفافیت و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران کمک کنند. در همین راستا، دو چالش عمده نیز مطرح می‌شود: نخست، مقاومت مدیران در برابر افشای داوطلبانه اطلاعات به دلیل نگرانی از پیامدهای منفی آن؛ و دوم، چالش تطبیق فرآیندهای افشا با استانداردهای بین‌المللی که نیازمند تغییرات ساختاری و فرهنگی در سازمان‌هاست. به‌طور کلی، این مطالعه با تمرکز بر بررسی نقش و تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی، به‌ویژه تخصص مالی اعضا و اندازه موسسه حسابرسی، به دنبال ارائه راهکارهایی برای بهبود سطح افشای داوطلبانه اطلاعات در بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است تا به تقویت شفافیت و اعتماد در این بازار کمک کند. با توجه به توضیحات ارائه شده، مسئله اصلی تحقیق به صورت زیر قابل طرح است: چگونه اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌های مورد مطالعه سازمان بورس اوراق بهادار تهران تأثیر می‌گذارد؟

پیشینه تحقیقات

در پژوهش‌های داخلی پویازاده و همکاران (۱۴۰۳)، در مقاله پژوهشی خود تحت عنوان بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر حسابداری خلاقانه به بررسی پرداخته‌اند. تحقیق قیاسی مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای است. هدف پژوهش حاضر، تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر حسابداری خلاقانه است. روش پژوهش کیفی و در راستای گردآوری منابع کتابخانه‌ای از روش مرور نظام‌مند (سیستماتیک) استفاده شده است. سه عامل کمیته حسابرسی شامل

¹ Amstrong et al

² Atwood et al

³ esai et al

اندازه کمیته حسابرسی، فعالیت کمیته حسابرسی و استقلال کمیته حسابرسی منجر به کاهش حسابداری خلاقانه می گردد. قابل ذکر است که در پژوهش عبوسلیم (۲۰۱۹)، اندازه کمیته حسابرسی بر حسابداری خلاقانه تاثیر معنادار نداشته است. در نهایت، پژوهش حاضر ضرورت استفاده از چنین رویه های شرکتی را برای طرف های ذینفع به عنوان خط دفاعی برای کاهش شیوه های دستکاری و ارتقای کیفیت گزارشگری مالی معرفی می کند.

در پژوهش های خارجی کومار و همکاران^۱ (۲۰۲۴)، در مقاله پژوهشی تأثیر پاداش مدیران و ویژگی های حاکمیت شرکتی بر افشاهای داوطلبانه و کمیته حسابرسی به بررسی پرداخته اند، این مقاله بررسی می کند که آیا پاداش مدیران و ویژگی های کمیته حسابرسی با خواسته های سهامداران برای افشای داوطلبانه شرکتی بالاتر همسو هستند یا خیر. علاوه بر این، این مطالعه همچنین نقش تعدیل کننده شهرت حسابرس را در جهت ارتباط بین پاداش های اجرایی، ویژگی های حاکمیت شرکتی، کمیته حسابرسی و افشاهای داوطلبانه مورد بررسی قرار داد. تمایل مدیران اجرایی برای به اشتراک گذاشتن اطلاعات خصوصی با سهامداران بستگی به غرامتی دارد که از کارفرمای خود دریافت می کنند. غرامت و کمیته حسابرسی بالاتری که به مدیران پرداخت می شود، منجر به «لحن بالاتر» می شود که بهتر با منافع ذینفعان همسو می شود. علاوه بر این، این تحقیق همچنین نشان داد که اندازه هیئت مدیره بزرگتر، نسبت بالاتری از مدیران مستقل و زن (شاخص های حکمرانی خوب) و شهرت حسابرس با افزایش افشای داوطلبانه مرتبط است.

چن و همکاران^۲ (۲۰۲۲)، در مقاله پژوهشی خود تحت عنوان « بررسی بررسی تأثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه اطلاعات در بورس اوراق بهادار»، به بررسی پرداخته ان، تفکیک مالکیت از مدیریت و تضاد منافع مالکان به عنوان دلال و مدیر باعث مشکلات نمایندگی و در نتیجه عدم تقارن اطلاعاتی می شود. یکی از راه های کاهش این منافع متضاد، افشای داوطلبانه اطلاعات فراتر از آنچه توسط شرکت ها ارائه می شود، است که رابطه بین مالکان و مدیران را بهبود می بخشد. هدف از این پژوهش بررسی تأثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه اطلاعات (VDI) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال های ۲۰۲۰-۲۰۱۱ می باشد. افشای داوطلبانه اطلاعات به عنوان مکانیزمی برای کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و افراد خارج از شرکت، هزینه های آژانس را کاهش می دهد و شفافیت گزارش ها را بهبود می بخشد. برای سنجش میزان افشای داوطلبانه اطلاعات در گزارش سالانه، فهرستی از افشای داوطلبانه اطلاعات با مطالعه استانداردهای حسابداری و قوانین حاکم بر فرآیند گزارش دهی اطلاعات اندازه گیری شده توسط چک لیست بوتوسان تهیه شد. ویژگی های کمیته حسابرسی (AC) که به استقلال، تخصص و اندازه آن اشاره داشت، در ۸۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سه سال مورد ارزیابی قرار گرفت. مشخص شد که تنها اندازه کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه اطلاعات تأثیر مثبت و معناداری دارد، اما بین استقلال و تخصص آن با افشای داوطلبانه اطلاعات رابطه معناداری مشاهده نشد. در واقع با توجه به مطالبی که در این پژوهش بیان شد فرضیه های زیر مطرح می گردد:

✓ فرضیه اول: اندازه مؤسسه حسابرس تأثیر ناچیزی بر افشای داوطلبانه بانک ها دارد.

✓ فرضیه دوم: تخصص مالی کمیته حسابرسی تأثیر ناچیزی بر افشای داوطلبانه بانک ها دارد.

با توجه به فرضیه های این تحقیق استدلال ها نشان می دهد:

فرضیه اول که بیان می کند اندازه مؤسسه حسابرس تأثیر ناچیزی بر افشای داوطلبانه بانک ها دارد، بر این استدلال استوار است که عوامل داخلی و استراتژیک بانک ها نقش پررنگ تری در تصمیم گیری درباره میزان افشای اطلاعات دارند. با وجود اینکه موسسات حسابرسی بزرگتر معمولاً از تجربه و منابع بیشتری برخوردارند و می توانند توصیه های موثرتری ارائه

¹ Kumar et al

² Chen et al

دهند، اما تصمیم نهایی برای میزان افشا در گزارش‌های مالی، در نهایت توسط مدیران ارشد بانک‌ها اتخاذ می‌شود (چن و همکاران^۱، ۲۰۱۴). این مدیران ممکن است به دلایل مختلفی نظیر حفظ اطلاعات رقابتی، ملاحظات استراتژیک یا نگرانی از واکنش‌های احتمالی بازار، تمایل به محدود کردن افشای داوطلبانه داشته باشند. بنابراین، اندازه موسسه حسابرسی ممکن است نتواند به‌طور معناداری بر افزایش سطح افشای داوطلبانه تأثیر بگذارد، چرا که این تصمیمات تحت تأثیر عوامل دیگری قرار دارند که خارج از کنترل حسابرسان هستند (دیرینگ و همکاران^۲، ۲۰۱۸). فرضیه دوم که تخصص مالی کمیته حسابرسی تأثیر ناچیزی بر افشای داوطلبانه بانک‌ها دارد، نیز بر این مبنا استوار است که حتی با وجود اعضای متخصص در حوزه مالی در کمیته حسابرسی، عوامل دیگری ممکن است مانع از افزایش سطح افشای داوطلبانه شوند. به عبارت دیگر، تخصص مالی به‌تنهایی تضمین نمی‌کند که اطلاعات بیشتری در گزارش‌های مالی افشا شود، زیرا تصمیمات مربوط به افشا تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارند که ممکن است حتی از دیدگاه اعضای کمیته حسابرسی نیز خارج باشد (فلامر و همکاران^۳، ۲۰۲۱). این عوامل شامل استراتژی‌های مدیریتی، فرهنگ سازمانی، الزامات قانونی، و حتی نگرانی‌های مربوط به حفظ موقعیت رقابتی بانک در بازار است. بنابراین، تخصص مالی کمیته حسابرسی ممکن است تأثیر محدودی بر میزان افشای داوطلبانه داشته باشد، زیرا تصمیمات نهایی به مجموعه‌ای پیچیده از ملاحظات و عوامل بستگی دارد که فراتر از دانش و تخصص اعضای کمیته است (فرانگ و همکاران^۴، ۲۰۱۹).

اهداف تحقیق

هدف اصلی از اجرای این تحقیق بررسی تأثیر اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌های مورد مطالعه سازمان بورس اوراق بهادار است.

مدل مفهومی و رگرسیونی پژوهش

در این تحقیق مطابق تحقیق گ بیس اومیزا و همکاران (۲۰۲۲) به ارائه مدل زیر پرداخته شده است:

$$VDC_{i,t+1} = \alpha_0 + \alpha_1 AFS_{i,t} + \alpha_2 ROA_{i,t} + \alpha_3 AFE_{i,t} + \alpha_4 REM_{i,t} + \alpha_5 Loan\ Growth_{i,t} + \alpha_6 LEV_{i,t} + \alpha_7 Deposits\ to\ assets_{i,t} + \alpha_i \epsilon_{i,t}$$

نحوه اندازه‌گیری متغیرهای مدل پژوهش نیز به صورت زیر است

افشای داوطلبانه

برای اندازه‌گیری افشای داوطلبانه به صورت کمی می‌توان از فرمول زیر استفاده کرد:

$$\text{افشای داوطلبانه} = \frac{\text{تعداد آیتم‌های افشا شده توسط بانک}}{\text{کل آیتم‌های موجود در چک لیست}} * 100$$

در این فرمول:

تعداد آیتم‌های افشا شده توسط بانک: تعداد مواردی از چک‌لیست که بانک به‌طور داوطلبانه افشا کرده است.

¹ Chen et all
² Dyreng et all
³ Flammer et all
⁴ Frank et all
⁵ Omeiza et all

کل آیت‌های موجود در چک‌لیست: تعداد کل آیت‌هایی که در چک‌لیست افشا در نظر گرفته شده است. نتیجه این فرمول به صورت یک درصد بیان می‌شود و نشان‌دهنده میزان افشای داوطلبانه بانک است. برای مثال، اگر چک‌لیست شامل ۵۰ آیت باشد و بانک ۴۰ مورد از آن‌ها را افشا کرده باشد، نمره افشای داوطلبانه بانک برابر با ۸۰٪ خواهد بود. عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر تعلق می‌گیرد و در نهایت، شاخص افشای داوطلبانه با تقسیم جمع موارد افشا شده به کل دارایی مواردی که میبایست افشا شود، محاسبه می‌شود (گونتر و همکاران^۱، ۲۰۱۴).

اندازه مؤسسه حسابرسی

برای اندازه‌گیری اندازه مؤسسه حسابرسی به صورت کمی، یکی از روش‌های رایج استفاده از متغیرهای دامی (Dummy Variables) است که به صورت زیر عمل می‌کند:

اندازه مؤسسه حسابرسی = $\begin{cases} 1 & \text{اگر مؤسسه حسابرسی یکی از چهار مؤسسه بزرگ باشد} \\ 0 & \text{اگر مؤسسه حسابرسی یکی از چهار مؤسسه بزرگ نباشد} \end{cases}$

در این فرمول:

اگر مؤسسه حسابرسی بانک یکی از چهار مؤسسه بزرگ حسابرسی (Deloitte, PwC, EY, KPMG) باشد، به آن عدد ۱ تخصیص داده می‌شود.

اگر مؤسسه حسابرسی بانک خارج از این چهار مؤسسه باشد، به آن عدد ۰ تخصیص داده می‌شود. (هنلون و همکاران^۲، ۲۰۲۰).

کمیته حسابرسی: برای اندازه‌گیری ویژگی‌های کمیته حسابرسی به صورت کمی، می‌توان از شاخص‌ها و فرمول‌های مختلفی استفاده کرد. این شاخص‌ها معمولاً به تعداد اعضا، تعداد جلسات، و میزان تخصص مالی اعضا مرتبط می‌شوند. در زیر، چند فرمول رایج برای اندازه‌گیری جنبه‌های مختلف کمیته حسابرسی آورده شده است:

✓ اندازه کمیته حسابرسی: اندازه کمیته حسابرسی = تعداد اعضای کمیته حسابرسی (حسن و همکاران، ۲۰۱۴).

✓ تخصص مالی کمیته حسابرسی: تخصص مالی کمیته حسابرسی = $\frac{\text{تعداد اعضای دارای تخصص مالی}}{\text{تعداد کل اعضای کمیته}} * 100$

✓ در این فرمول، تعداد اعضای دارای تخصص مالی شامل اعضای است که تجربه یا تحصیلات مرتبط با حسابداری، مالی، یا حسابرسی دارند. نتیجه این فرمول به صورت درصدی بیان می‌شود (ایکپور و همکاران^۳، ۲۰۱۶).

✓ فعالیت کمیته حسابرسی (تعداد جلسات): فعالیت کمیته حسابرسی = تعداد جلسات کمیته حسابرسی در طول سال (جانسون و همکاران^۴، ۱۹۷۶).

✓ استقلال کمیته حسابرسی: استقلال کمیته حسابرسی = $100 * \frac{\text{تعداد اعضای مستقل}}{\text{تعداد کل اعضای کمیته}}$

بازده دارایی: شاخص بازده دارایی‌ها که برگرفته از عبارت Return on assets است، میزان سودآوری یک شرکت را نسبت به کل دارایی‌های آن می‌سنجد. به همین دلیل تحلیلگران زیادی از این شاخص استفاده می‌کنند تا بفهمند شرکت مورد نظرشان چقدر توانسته نسبت به کل دارایی‌هایش، سود تولید کند (کبیا و همکاران^۵، ۲۰۱۶).

$$ROA = \frac{EBit_{it}}{TA_{it}}$$

¹ Guenther et al

² Hanlon et al

³ Ikpor et al

⁴ Janson et al

⁵ Kibiya et al

مدیریت سود: مدیریت سود واقعی میباید. برای اندازه گیری آن، مانند تحقیقات کوهن و زاروین ۲۰۰۸، از دو معیار. AB.CFO جریان نقدی حاصل از عملیات، AB-DISX مجموع هزینه‌های تحقیق و توسعه، هزینه‌های تبلیغات، و هزینه‌های فروش، عمومی و اداری یک شرکت استقاده شده است:

$$RM = AB-CFO * (-1) + AB-DISX * (-1)$$

سپرده دارایی: فرمول سپرده دارایی (Asset Deposit Ratio) به طور کلی به نسبت میزان سپرده‌ها به کل دارایی‌های یک بانک اشاره دارد. این نسبت به عنوان یک شاخص مهم برای ارزیابی نسبت سپرده‌ها به دارایی‌ها و سنجش سلامت مالی و توانایی بانک در مدیریت منابع خود استفاده می‌شود (کیم و همکاران^۱، ۲۰۲۰).

$$100 * \frac{\text{مجموع سپرده ها}}{\text{کل دارایی}} = \text{نسبت سپرده به دارایی}$$

مجموع سپرده‌ها: کل سپرده‌های مشتریان در بانک، شامل سپرده‌های دیداری، سپرده‌های قرضی، و سایر انواع سپرده‌ها (رضازاده، ۱۳۹۴)

کل دارایی‌ها: مجموع تمام دارایی‌های بانک، شامل نقدینگی، وام‌ها، اوراق بهادار، دارایی‌های ثابت و سایر دارایی‌های بانک (زرین ساز سرخابی و همکاران، ۱۳۹۹).

$$\text{اهرم مالی:} = \frac{\text{ارزش دفتری کل بدهی}}{\text{ارزش دفتری کل بدهی} + \text{ارزش بازاری حقوق صاحبان سهام}} = \text{فرمول اهرم مالی منبع: (عرب و همکاران، ۱۳۹۸)}$$

ادبیات و فرضیات ارائه شده، مدل پژوهش به صورت بالا طراحی و تدوین شده است و با بررسی این ابعاد سوال اصلی مطرح می‌گردد که در این پژوهش به آن پاسخ می‌دهیم: چگونه اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌های مورد مطالعه سازمان بورس اوراق بهادار تهران تأثیر می‌گذارد؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر گردآوری داده‌ها جز پژوهش‌های با رویکردی اکتشافی، از یک طرح پایش توصیفی (از نوع همبستگی) استفاده کرده است و از نظر هدف در زمره پژوهش‌های بنیادی محسوب می‌شود. تا به بررسی اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌های مورد مطالعه سازمان بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد و اینکه چگونه استفاده از آنها می‌تواند بر عملکرد بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌گذارد. جامعه آماری این تحقیق شامل بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که در بازه زمانی ۸ ساله (از سال ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱) فعالیت داشته‌اند. به دلیل محدودیت حجم جامعه آماری، دوره مالی به ۶ ماه کاهش یافته است، به این معنی که هر سال مالی به دو دوره ۶ ماهه تقسیم شده است. با توجه به ناهماهنگی‌های موجود میان اعضای جامعه، شرایط زیر برای انتخاب نمونه آماری تعیین شده و از روش حذف سیستماتیک برای انتخاب نمونه استفاده گردیده است:

- ✓ بانک‌هایی که مقررات کمیته بازل شماره ۱ را پذیرفته و اجرا کرده‌اند.
- ✓ بانک‌هایی که در دسته بانک‌های تخصصی قرار ندارند و فعالیت‌های تجاری انجام می‌دهند.
- ✓ بانک‌هایی که سال مالی آنها به ۲۹ اسفند خاتمه می‌یابد.
- ✓ بانک‌هایی که در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ در عرصه بانکداری فعال بوده‌اند.

¹ Kim et al

در نهایت، تعداد ۲۱ بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، که در بازه زمانی مذکور فعالیت داشته و شرایط فوق را دارا بوده‌اند، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند و لیست آنها در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول (۱): لیست بانک‌ها پذیرفته شده در بورس

اسامی بانک‌ها		
بانک ملی	بانک کارآفرین	بانک پاسارگاد
بانک ملت	بانک رفاه	بانک آینده
بانک پارسیان	بانک توسعه تعاون	بانک اقتصاد نوین
بانک سپه	بانک خاورمیانه	قرض الحسنه رسالت
بانک دی	بانک سامان	بانک کشاورزی
بانک شهر	بانک تجارت	بانک مسکن
بانک صادرات	بانک سرمد	بانک سرمایه

طی این سال‌ها اطلاعات مورد نیاز برای انجام این تحقیق را به طور کامل ارائه کرده باشد. شرکت‌ها که مورد پژوهش قرار می‌گیرند، به منظور برآورد رابطه‌ی بین نحوه مدیریت و عملکرد کلیه شرکت‌های پذیرفته شده بررسی تاثیر اندازه مؤسسه حسابرس و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار از داده‌های مالی ماهانه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران استفاده می‌گردد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

پژوهشگر پس از این که روش تحقیق خود را مشخص کرد و با استفاده از ابزارهای مناسب، داده‌های مورد نیاز را برای آزمون فرضیه‌های خود جمع‌آوری کرد، اکنون نوبت آن است که با بهره‌گیری از تکنیک‌های آماری مناسبی که با روش تحقیق و نوع متغیرها سازگاری دارد، داده‌های جمع‌آوری شده را دسته‌بندی و تجزیه و تحلیل نماید و در نهایت فرضیه‌هایی را که تا این مرحله او را در تحقیق هدایت کرده‌اند، را مورد آزمون قرار دهد و تکلیف آن‌ها را روشن کند و سرانجام بتواند راه حل و پاسخی برای پرسش تحقیق بیابد. پیوند دادن موضوع تحقیق به رشته‌ای از اطلاعات موجود، مستلزم اندیشه‌ای خلاق است، معمولاً موضوعی به ذهن محقق خطور می‌کند که یافتن منابع داده‌های موجود، برای بررسی آن مستلزم خلاقیت ذهنی محقق است، آرایش و تنظیم داده‌ها نیز مستلزم خلاقیت است. فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها، فرایندی چند مرحله‌ای است که طی آن داده‌هایی که از طریق بکارگیری ابزارهای جمع‌آوری در جامعه (نمونه) آماری فراهم آمده‌اند، خلاصه، کدبندی، دسته‌بندی و در نهایت پردازش می‌شوند تا زمینه برقراری انواع تحلیل‌ها و ارتباط‌ها بین این داده‌ها به منظور آزمون فرضیه فراهم آید. (گاراول، ۲۰۲۳). در اینجا نخست به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از اجرای تحلیل داده‌ها به تحلیل محتوا و همچنین از آمار استنباطی به استنباط فرضیات و مدل پژوهش می‌پردازند. با استفاده از نرم افزار Eviews10 داده‌ها نظم بندی شده و برحسب هم راستایی با اهداف مورد تفسیر قرار گرفتند. نتایج تحلیل آمار استنباطی پژوهش نشان می‌دهد که تمامی فرضیه‌ها و مدل‌های پژوهش تایید شده است.

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های توصیفی متغیرها

¹ Gravelle

در علم آمار تحلیل‌ها به دو صورت توصیفی و استنباطی صورت می‌پذیرد. محقق در روش‌های توصیفی تلاش می‌کند تا با ارائه جدول و استفاده از ابزارهای آمار توصیفی نظیر شاخص‌های مرکزی و پراکندگی، به توصیف داده‌های تحقیق پرداخته، می‌گردد. شاخص‌های مورد استفاده برای توصیف داده‌ها به صورت زیر می‌باشند:

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

چولگی	کشدگی	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	میانه	میانگین	
۰	۱	۰	۱	۰,۰۵۲۶۶	۰,۰۴۵۱۲	۰,۱۹۷۸	افشای داوطلبانه
۰	۱	۰	۱	۰,۲۵۸	۰,۱۱۷۸	۰,۵۰۱۹	اندازه موسسه حسابرسی
۳,۰۰	۵,۰۰	۳,۰۰	۵,۰۰	۰,۱۵۵	۳,۱۵۱	۴,۲۰۱	کمیته حسابرسی (تعداد)
۰	۱	۰	۱	۰,۱۸۹	۰,۲۴۸	۰,۳۶۶	استقلال کمیته حسابرسی
۰	۱	۰	۱	۰,۱۹۸	۰,۲۴۹	۰,۶۲۳	تخصص مالی کمیته حسابرسی
۰,۳۱۸	۱,۶۴۲	۰,۲۱۴	۱,۵۶۵	۰,۵۶۵	۰,۷۲۱	۰,۸۸۱	اهرم مالی
۰,۰۰۲	۰,۱۹۸	۰,۱۹۲	۰,۰۰۱۱	۰,۰۳۵۴	۰,۰۰۹	۰,۰۲۰۰	مدیریت سود واقعی
۰,۸۰۱	۵,۴۵۴	۰,۸۵۴	۶,۱۴۵	۲,۱۰۲	۲,۹۸۸	۳,۶۰۱	سپرده به دارایی
۰,۹۹۰	۸,۹۹۷	۰,۷۸۹	۸,۲۳۸	۱,۱۵۵	۱,۱۲۵	۲,۵۶۸	بازده دارایی

در جدول ۲- شاخص‌های آماری توصیفی مختلف برای متغیرهای تحقیق شامل میانگین، میانه، مد، انحراف معیار، کمینه و بیشینه ارائه شده‌اند. این شاخص‌ها به تحلیل و تفسیر توزیع داده‌ها و ویژگی‌های آنها کمک می‌کنند. این شاخص مرکزی بیانگر نقطه تعادل توزیع داده‌ها است و به عنوان نماینده‌ای از مرکزیت داده‌ها عمل می‌کند. به طور مثال، در جدول ۴-۱، میانگین متغیر افشای داوطلبانه برابر با ۰,۱۹۷۸، برای اندازه موسسه حسابرسی برابر با ۰,۵۰۱۹ و برای کمیته حسابرسی برابر با ۴,۲۰۱ است. این مقادیر نشان می‌دهند که داده‌ها به طور عمده حول این نقاط تمرکز یافته‌اند. میانه به عنوان شاخص دیگری از مرکزیت، موقعیت مرکزی داده‌ها را به گونه‌ای نشان می‌دهد که نیمی از مقادیر کمتر از آن و نیمی دیگر بیشتر از آن هستند. نتایج نشان می‌دهد که میانه متغیر افشای داوطلبانه برابر با ۰,۰۴۵۱۲، اندازه موسسه حسابرسی برابر با ۰,۱۱۷۸ و کمیته حسابرسی برابر با ۳,۱۵۱ است. انحراف معیار این شاخص پراکندگی، معیاری برای اندازه‌گیری میزان پراکندگی مشاهدات از میانگین است. انحراف معیار برای متغیر افشای داوطلبانه برابر با ۰,۰۵۲۶۶، برای اندازه موسسه حسابرسی برابر با ۰,۲۵۸ و برای کمیته حسابرسی برابر با ۰,۱۸۹ است. این مقادیر نشان دهنده میزان تغییر و پراکندگی داده‌ها نسبت به میانگین هر متغیر می‌باشند.

با توجه به نتایج این آزمون مقدار رگرسیون نشان می‌دهد که چه مقدار از متغیر وابسته بر متغیر مستقل یعنی بررسی تاثیر اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌های مورد مطالعه سازمان بورس اوراق بهادار تبیین می‌شود و مقدار سطح معنی داری این ستون معناداری آماری مدل رگرسیون را نشان می‌دهد که چنانچه میزان به دست آمده کمتر از ۰/۰۵ باشد نتیجه می‌گیریم که مدل به کار رفته، پیش بینی کننده خوبی برای متغیرهای ساختار بررسی ارتباط بین بررسی تاثیر اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌های مورد مطالعه سازمان بورس اوراق بهادار است میزان معناداری در فرضیه‌های تحقیق ما کمتر از میزان ۰/۰۵ است، که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنادار است. در این پژوهش برای ارزیابی فرضیه‌های تحقیق از رگرسیونی استفاده می‌نماییم که به شرح زیر می‌باشد، بر اساس نتایج بدست آمده از برآورد مدل یک تحقیق کل رگرسیون را تأیید می‌کند. و از سوی دیگر ضریب تعیین بیان می‌کند که درصد تغییرات در متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل مدل قابل توضیح است. فرضیه‌های تحقیق بیان می‌کند: در این پژوهش برای ارزیابی دو فرضیه تحقیق از رگرسیونی استفاده می‌نماییم که به شرح زیر می‌باشد، بر اساس نتایج بدست آمده از برآورد مدل یک تحقیق

کل رگرسیون را تأیید می‌کند و از سوی دیگر ضریب تعیین بیان می‌کند که درصد تغییرات در متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل مدل قابل توضیح است. فرضیات تحقیق بیان می‌کند:
فرضیه اول: اندازه مؤسسه حسابرسان تأثیر ناچیزی بر افشای داوطلبانه بانکها دارد.

جدول (۳): آزمون رگرسیون فرضیه اول

نام متغیر	ضریب برآورد	انحراف برآورد	آماره T	سطح معناداری	نتیجه گیری
عرض از مبدا	۰,۶۷۸۹	۰,۱۵۸۹	۴,۲۷۲	۰,۰۰۹	
اندازه مؤسسه حسابرسان	۰,۴۵۶۵	۰,۱۲۴۵	۳,۶۶۶	۰,۰۰۷	
دوربین - واتسون		۱,۹۸۷			
آماره F		۲,۰۶			
سطح معناداری		۰,۰۰۳			
ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۷۸۸			
خطای استاندارد مدل		۰,۲۳۴			
R		۰,۸۹			

برای بررسی تأثیر اندازه مؤسسه حسابرسان بر افشای داوطلبانه در بانکها، از تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج آزمون به شرح زیر است:

ضریب تعیین و معناداری آماری: مقدار ضریب تعیین (R) برابر با ۰,۸۹ است که نشان می‌دهد مدل مورد نظر قادر است تا حدود ۸۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته، یعنی افشای داوطلبانه بانکها را توضیح دهد. سطح معناداری آماری مدل برابر با ۰,۰۰۳ است که کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد، بنابراین مدل از نظر آماری معتبر است.

تأثیر اندازه مؤسسه حسابرسان: نتایج جدول شماره ۳- نشان می‌دهد که آماره t برای متغیر اندازه مؤسسه حسابرسان برابر با ۳,۶۶۶ است و سطح معناداری آن کمتر از ۰,۰۵ است. این مقادیر بیانگر آن است که اندازه مؤسسه حسابرسان تأثیر معناداری بر افشای داوطلبانه دارد و این تأثیر مثبت و معنادار است، که به معنی تأیید فرضیه اول تحقیق است.

آمار دوربین-واتسون: مقدار دوربین-واتسون برابر با ۱,۹۸۷ است که در محدوده ۱,۵ تا ۲,۵ قرار دارد. این محدوده نشان‌دهنده عدم وجود خودهمبستگی میان خطاها است و به‌طور مؤثر استفاده از مدل رگرسیون را تأیید می‌کند.

ضریب تعیین تعدیل شده و آماره F: ضریب تعیین تعدیل شده مدل حدود ۰,۷۸۸ است که به‌طور مؤثر حدود ۷۸,۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی می‌کند. همچنین، سطح معناداری آماره F در سطح خطای ۱ درصد معنادار است، که نشان‌دهنده اعتبار آماری مدل کلی تحقیق است. نتایج نشان می‌دهند که اندازه مؤسسه حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری بر میزان افشای داوطلبانه در بانکها دارد. این تأثیر به‌طور واضح در تحلیل‌های آماری تأیید شده است و نشان می‌دهد که بزرگ‌تر بودن اندازه مؤسسه حسابرسان می‌تواند به افزایش شفافیت و افشای داوطلبانه کمک کند. بنابراین، فرضیه اول تحقیق که بیان می‌کند اندازه مؤسسه حسابرسان تأثیر مثبت و معنی‌داری بر افشای داوطلبانه دارد، به‌طور کامل تأیید می‌شود. این یافته‌ها به اهمیت نقش اندازه مؤسسه حسابرسان در ارتقاء شفافیت و افزایش افشای داوطلبانه در بانکها اشاره می‌کنند.

فرضیه دوم: تخصص مالی کمیته حسابرسان تأثیر ناچیزی بر افشای داوطلبانه بانکها دارد.

جدول (۴): آزمون رگرسیون فرضیه دوم

نام متغیر	ضریب برآورد	انحراف برآورد	آماره T	سطح معناداری	نتیجه گیری
عرض از مبدا	۰,۵۶۸۹	۰,۱۳۵۸	۴,۱۸۹	۰,۰۰۲	
کمیته حسابرسان	۰,۷۴۵۵	۰,۱۴۷۸	۵,۰۴۳	۰,۰۰۳	

فرضیه مورد تایید است	۱,۹۱۱	دوربین - واتسون
	۱,۳۴۵	آماره F
	۰,۰۰۶	سطح معناداری
	۰,۷۰۸	ضریب تعیین تعدیل شده
	۰,۲۴۷	خطای استاندارد مدل
	۰,۸۰	R

برای بررسی تأثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه در بانکها، از روش رگرسیون استفاده شد. نتایج به دست آمده به شرح زیر است:

ضریب تعیین و معناداری آماری: مقدار ضریب تعیین (R) برابر با ۰,۸۰ است که نشان دهنده این است که مدل مورد بررسی توانسته است حدود ۸۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته، یعنی میزان افشای داوطلبانه بانکها را توضیح دهد. همچنین، مقدار سطح معناداری آماری مدل برابر با ۰,۰۰۶ است که کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می باشد، بنابراین مدل از لحاظ آماری معتبر است.

تأثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی: طبق نتایج جدول شماره ۴، آماره t برای متغیر تخصص مالی کمیته حسابرسی برابر با ۵,۰۴۳ است و سطح معناداری آن کمتر از ۰,۰۵ است. این مقادیر نشان می دهد که تخصص مالی کمیته حسابرسی تأثیر معناداری بر میزان افشای داوطلبانه بانکها دارد، گرچه این تأثیر به طور نسبی کم است.

آمار دوربین-واتسون: مقدار دوربین-واتسون برابر با ۱,۹۱۱ است که در محدوده ۱,۵ تا ۲,۵ قرار دارد. این محدوده نشان دهنده عدم وجود خودهمبستگی میان خطاها است و تأیید می کند که مدل رگرسیون به درستی انتخاب شده است. ضریب تعیین تعدیل شده و آماره F: ضریب تعیین تعدیل شده مدل حدود ۰,۷۰۸ است که به طور مؤثر حدود ۷۰,۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش بینی می کند. همچنین، سطح معناداری آماره F در سطح خطای ۱ درصد معنادار است که نشان می دهد مدل کلی تحقیق از نظر آماری معتبر است.

در نهایت، نتایج نشان می دهد که تخصص مالی کمیته حسابرسی تأثیر معناداری بر افشای داوطلبانه در بانکها دارد، اما این تأثیر به طور نسبی کم و محدود است. بنابراین، فرضیه دوم تحقیق که بیان می کند تخصص مالی کمیته حسابرسی تأثیر ناچیزی بر افشای داوطلبانه دارد، تأیید می شود. به طور کلی، این یافته ها نشان می دهند که هرچند تخصص مالی کمیته حسابرسی می تواند به افشای داوطلبانه کمک کند، تأثیر آن نسبتاً محدود و کم است.
مدل اصلی:

$$VDC_{i,t+1} =$$

$$\alpha_0 + \alpha_1 AFS_{i,t} + \alpha_2 ROA_{i,t} + \alpha_3 AFE_{i,t} + \alpha_4 REM_{i,t} + \alpha_5 Loan\ Growth_{i,t} + \alpha_6 LEV_{i,t} + \alpha_7 Deposits\ to\ assets_{i,t} + \alpha_8 \epsilon_{i,t}$$

جدول (۵): آزمون رگرسیون مدل اصلی تحقیق

سطح معناداری	آماره T	انحراف برآورد	ضریب برآورد	نام متغیر	
۰,۰۰۹	۶,۲۹۰	۰,۱۲۵۵	۰,۷۸۹۸	عرض از مبدا	C
۰,۰۰۹	۶,۴۴۶	۰,۱۲۴۵	۰,۸۰۲۶	اندازه موسسه حسابرسی	AFS
۰,۰۰۱	۴,۱۴۵	۰,۱۳۴۸	۰,۵۵۸۸	کمیته حسابرسی	AFE
۰,۰۰۰	۵,۵۲۷	۰,۱۲۴۸	۰,۶۸۹۸	تخصص مالی کینه حسابرسی	AC-Finexp
۰,۰۰۷	۷,۳۸۰	۰,۱۰۶۹	۰,۷۸۹۰	استقلال کمیته حسابرسی	AC-Ind
۰,۰۰۵	۲,۸۸۷	۰,۱۴۷۸	۰,۴۲۶۸	اهرم مالی	LEV
۰,۰۰۲	۳,۹۷۵	۰,۱۶۹۸	۰,۶۷۵۰	مدیریت سود واقعی	REM

۰,۰۰۶	۴,۱۵۰	۰,۱۷۸۹	۰,۷۴۲۵	سپرده به دارایی	To Deposits assets
۰,۰۰۹	۳,۳۸۳	۰,۱۸۹۸	۰,۶۴۲۲	بازده دارایی	ROA
۱,۷۰۱			دوربین - واتسون		
۱,۳۷			آماره F		
۰,۰۰۹			سطح معناداری		
۰,۷۸۸			ضریب تعیین تعدیل شده		
۰,۳۱۵			خطای استاندارد مدل		
۰,۷۲			R		

برای ارزیابی تأثیر متغیرهای مدل‌های اصلی تحقیق، از روش رگرسیون استفاده شد. نتایج آزمون نشان می‌دهد که مقدار ضریب تعیین (R) برابر با ۰,۷۲ است. این مقدار نشان‌دهنده این است که متغیرهایی همچون اندازه موسسه حسابرسی، افشای داوطلبانه، تخصص مالی کمیته حسابرسی، اهرم مالی، مدیریت سود، سپرده به دارایی و بازده دارایی تأثیر معنی‌داری بر متغیر وابسته دارند. سطح معناداری آماری برابر با ۰,۰۱۴ است که کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد، بنابراین مدل اصلی تحقیق از نظر آماری معتبر است.

همچنین، نتایج جدول شماره ۵ نشان می‌دهد که آماره t برای تمام متغیرها بزرگتر از ۱,۹۶ و سطح معناداری آن‌ها کمتر از ۰,۰۵ است. این موضوع به معنای آن است که تأثیر هر یک از متغیرها بر مدل معنی‌دار است. علاوه بر این، مقدار آماره دوربین-واتسون در محدوده ۱,۵ تا ۲,۵ قرار دارد، که نشان‌دهنده عدم وجود خودهمبستگی میان خطاهای مدل است و بنابراین استفاده از مدل رگرسیون صحیح است. مقدار دوربین-واتسون برابر با ۱,۷۰۱ است.

ضریب تعیین تعدیل شده حدود ۰,۷۸۸ است، که نشان می‌دهد مدل می‌تواند تقریباً ۷۸,۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کند. همچنین، سطح معناداری آماره F در سطح خطای ۱ درصد معنادار است، که نشان‌دهنده اعتبار آماری مدل اصلی تحقیق است. در نهایت، با توجه به اینکه سطح معناداری آماره t برای متغیرها در سطح خطای ۵ درصد معنادار است و آماره F مدل برابر با ۱,۳۷ است، می‌توان نتیجه گرفت که مدل تحقیق رابطه‌ای معنادار را نشان می‌دهد و فرضیه تحقیق تأیید می‌شود. نتیجه‌گیری از بررسی تأثیر اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه در بانک‌ها به شرح زیر است: تحلیل‌های انجام شده نشان می‌دهد که اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی به‌طور معناداری بر میزان افشای داوطلبانه در بانک‌ها تأثیرگذار هستند. نتایج نشان می‌دهند که موسسات حسابرسی بزرگ‌تر، به دلیل منابع بیشتر و تخصص بالاتر، تمایل دارند تا افشای داوطلبانه بیشتری را ارائه دهند. این موسسات معمولاً از استانداردهای بالاتری پیروی کرده و به شفافیت و اعتمادسازی بیشتر کمک می‌کنند در واقع وجود اعضای با تخصص مالی بالا در کمیته حسابرسی، به افزایش کیفیت و دقت افشای داوطلبانه کمک می‌کند. اعضای متخصص قادرند تا اطلاعات مالی پیچیده را به‌خوبی تحلیل کرده و شفافیت بیشتری را در گزارش‌ها فراهم کنند. در مجموع، نتایج به‌دست‌آمده تأیید می‌کند که هر دو عامل اندازه موسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی نقش مهمی در میزان افشای داوطلبانه در بانک‌ها دارند. موسسات حسابرسی بزرگ‌تر و کمیته‌های حسابرسی با تخصص بالا، تمایل بیشتری به ارائه اطلاعات دقیق و شفاف دارند که این امر به بهبود شفافیت و اعتماد عمومی به بانک‌ها کمک می‌کند.

بحث و نتیجه گیری

مطالعه "اندازه مؤسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران" به بررسی تأثیر اندازه مؤسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر میزان افشای اطلاعات مالی داوطلبانه توسط بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران می‌پردازد. افشای داوطلبانه به معنای ارائه اطلاعات اضافی و فراتر از الزامات قانونی توسط شرکت‌هاست که می‌تواند به افزایش شفافیت مالی و اعتماد سرمایه‌گذاران کمک کند. در این پژوهش، نقش مؤسسه حسابرسی به عنوان نهاد نظارتی و تأثیر تخصص اعضای کمیته حسابرسی به عنوان نهاد مشاوره‌ای مورد بررسی قرار می‌گیرد تا مشخص شود که آیا این عوامل می‌توانند باعث افزایش میزان افشای داوطلبانه بانک‌ها شوند یا خیر. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که اندازه مؤسسه حسابرسی تأثیر قابل توجهی بر میزان افشای داوطلبانه دارد. مؤسسات حسابرسی بزرگتر، به دلیل منابع بیشتر و تخصص بالا، به احتمال بیشتری قادر به ارائه خدمات با کیفیت و دقیق‌تری هستند که به نوبه خود می‌تواند بانک‌ها را تشویق کند تا اطلاعات مالی بیشتری را به‌طور داوطلبانه افشا کنند. این مؤسسات با برخورداری از اعتبار و تجربه بیشتر، قادرند به مدیریت بانک‌ها اطمینان دهند که افشای اطلاعات اضافی به افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران و بهبود عملکرد مالی کمک خواهد کرد. علاوه بر این، تخصص مالی کمیته حسابرسی نیز نقش مهمی در افزایش افشای داوطلبانه دارد. کمیته‌هایی با اعضای با تجربه و متخصص در زمینه‌های مالی و حسابرسی، قادرند به بانک‌ها مشاوره‌های مفیدی ارائه دهند و آنها را در مسیر افشای اطلاعات مالی بیشتر هدایت کنند. این کمیته‌ها می‌توانند با تحلیل دقیق‌تر و ارائه راهکارهای مناسب، به مدیریت بانک‌ها کمک کنند تا با اطمینان بیشتری تصمیم به افشای اطلاعات مالی بیشتر بگیرند. به‌طور کلی، هر دو عامل اندازه مؤسسه حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی به‌طور مثبت بر افشای داوطلبانه تأثیر می‌گذارند و می‌توانند به بهبود شفافیت و اعتماد در بازارهای مالی کمک کنند. در مقایسه با تحقیق پیشین توسط آل یوسف و همکاران (۲۰۲۱)، که در مقاله پژوهشی خود تحت عنوان "بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و افشای اختیاری شرکت‌ها: نقش هیئت مدیره و کمیته حسابرسی" به بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و افشای اختیاری شرکت‌ها پرداخته‌اند، نتایج مشابهی به‌دست آمده است. هدف پژوهش آل یوسف و همکاران بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و افشای اختیاری شرکت‌ها و تعیین چگونگی تأثیر برخی عوامل بر افزایش عملکردهای حاکمیتی و در نتیجه افزایش افشای داوطلبانه بود. این مطالعه با تجزیه و تحلیل محتوای ۲۲ شرکت بوردی عربستان سعودی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ انجام شد. آن‌ها یک شاخص جامع با چک لیستی شامل ۳۰ مورد برای اندازه‌گیری شیوه‌های حاکمیت شرکتی و سطوح افشای اختیاری شرکت‌ها ایجاد کردند. نتایج این مطالعه نشان داد که تعداد بالای مدیران غیرموظف و افزایش تعداد مدیران در هیئت مدیره منجر به افشای داوطلبانه بیشتر اطلاعات می‌شود. این مطالعه به تنظیم‌کننده‌های حاکمیت شرکتی کمک می‌کند تا عوامل مؤثر را درک کنند. با این حال، نتایج آن نمی‌تواند تعمیم داده شود چرا که داده‌های افشای اختیاری شرکت‌ها فقط از گزارش‌های سالانه جمع‌آوری شد و منابعی مانند وبسایت‌ها، اطلاعیه‌های عمومی و بیانیه‌های مطبوعاتی مورد توجه قرار نگرفتند. نتایج هر دو تحقیق نشان می‌دهد که اندازه مؤسسه حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری بر افشای داوطلبانه شرکت‌ها دارد. این نتایج به‌طور همسو بر اهمیت نقش اندازه مؤسسه حسابرسی در افزایش شفافیت و کیفیت گزارش‌های مالی تأکید دارند. همچنین، این نتایج نشان می‌دهد که افزایش تعداد مدیران و غیرموظفین در هیئت مدیره نیز می‌تواند به بهبود افشای داوطلبانه کمک کند. این یافته‌ها برای تنظیم‌کننده‌ها، ذینفعان و مدیران شرکت‌ها مفید است، زیرا می‌توانند به آن‌ها در ایجاد سیاست‌های مؤثر برای افزایش شفافیت و کاهش تعارضات نمایندگی کمک کنند. به‌طور کلی، می‌توان نتیجه گرفت که اندازه مؤسسه حسابرسی و ساختار هیئت مدیره نقش مهمی در بهبود افشای داوطلبانه و افزایش اعتماد عمومی به سیستم مالی دارند و نیز هدف این تحقیق آزمون تأثیر پویایی میزان رسیدن به پیش‌بینی تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌ها از طریق اعمال مدیریت است که با استفاده از رگرسیون انجام شد. بنابراین،

بانک‌ها و نهادهای مالی باید به تقویت و افزایش تخصص مالی اعضای کمیته‌های حسابرسی توجه ویژه‌ای داشته باشند تا بتوانند به بهبود افشای داوطلبانه و افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران کمک کنند. به طور کلی، می‌توان نتیجه گرفت که هرچند تأثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه ناچیز است، اما این تأثیر معنادار بوده و نشان‌دهنده اهمیت این تخصص در بهبود شفافیت مالی بانک‌ها است. لذا، تقویت تخصص مالی اعضای کمیته‌های حسابرسی می‌تواند به عنوان یک راهکار مؤثر برای بهبود افشای داوطلبانه و افزایش اعتماد عمومی به سیستم مالی بانک‌ها در نظر گرفته شود. در راستای بررسی تأثیر اندازه مؤسسه حسابرس و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه بانک‌ها، پیشنهادات کاربردی زیر ارائه می‌شود: با توجه به تأثیر ناچیز اندازه مؤسسه حسابرسی، پیشنهاد می‌شود بانک‌ها بر کیفیت و تخصص مؤسسات حسابرسی تأکید کنند. انتخاب مؤسسات حسابرسی با تجربه و تخصص در صنعت بانکداری، حتی اگر اندازه آن‌ها کوچک باشد، می‌تواند به بهبود سطح افشای داوطلبانه اطلاعات کمک کند. همچنین، ایجاد معیارهای دقیق برای ارزیابی کیفیت خدمات حسابرسی و تمرکز بر ارتقاء روابط با حساب‌برسان حرفه‌ای می‌تواند مفید باشد. همچنین با توجه به تأثیر ناچیز تخصص مالی کمیته حسابرسی، پیشنهاد می‌شود که بانک‌ها به افزایش سطح تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی توجه بیشتری داشته باشند. این می‌تواند شامل برنامه‌های آموزشی منظم برای اعضای کمیته، جذب متخصصان با تجربه در امور مالی و حسابداری، و ارتقاء مستمر دانش و مهارت‌های آن‌ها باشد. تقویت تخصص مالی کمیته حسابرسی می‌تواند به بهبود نظارت بر فرایندهای مالی و ارتقاء سطح افشای داوطلبانه اطلاعات کمک کند.

منابع

- ✓ رضازاده، جواد، خانی لنگی، (۱۳۹۴)، تأثیر تمرکز مالکیت و مالیت دولتی بر محافظه کاری حسابداری، دانش حسابداری مالی، شماره ۲، صص ۳۳-۵۳.
- ✓ پویازاده، پری چهر، محمدی، ناهید، (۱۴۰۳)، تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر حسابداری خلاقانه، دوازدهمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین حسابداری، مدیریت و علوم انسانی در هزاره سوم، تهران، صص ۱-۲۰.
- ✓ زرین‌ساز سرخابی، فیروزه، نویدی عباسپور، ابراهیم، (۱۳۹۹)، بررسی تأثیر اثر بخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه، صص ۱-۱۹.
- ✓ سبحانی راد، امید، جلیلیان، (۱۳۹۶)، تأثیر هزینه سرمایه و هزینه بدهی بر اجتناب مالیاتی، پنجمین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد، مدیریت، حسابداری با رویکرد ارزش آفرینی، شیراز، مؤسسه آموزشی مدیران خبره نارون.
- ✓ عرب، روح اله، جمال لیوانی، فاطمه، (۱۳۹۸)، چرخش مؤسسه حسابرسی و اجتناب مالیاتی، نقش میانجی کیفیت حسابرسی، دومین کنفرانس ملی تحقیقات بنیادین در مدیریت و حسابداری، تهران، صص ۱-۲۰.
- ✓ فلاح، رضا، اسلامی، محمد، (۱۳۹۹)، تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی و اندازه مؤسسه حسابرسی مستقل بر کیفیت افشای گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، سومین همایش سراسری علم و فناوری هزاره سوم اقتصاد، مدیریت و حسابداری ایران، تهران، صص ۱-۲۲.
- ✓ کمالی منفری، شیمای، علی احمدی، سعید، (۱۳۹۶)، تأثیر توانایی مدیریت بر اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت با استفاده از روش تحلیل پوششی داده‌ها، مجله دانش حسابداری، دوره هشتم، شماره ۱، صص ۱۳۵-۱۵۴.
- ✓ لی بیگی طرئی، فاطمه، حیدرپور، فرزانه، (۱۳۹۸)، تأثیر حق الزحمه مؤسسه حسابرسی بر رابطه میان ویژگی‌های کمیته حسابرسی و مدیریت سود، دومین کنفرانس بین‌المللی راهکارهای نوین پژوهشی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد، تهران، صص ۱-۱۲.

- ✓ نمازی، نویدرضا، جوکار، حسین، (۱۳۹۹)، بررسی تاثیر تعدیل کنندگی اندازه شرکت بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و اجتناب مالیاتی، ششمین همایش ملی پژوهش های نوین در حوزه علوم انسانی، اقتصاد و حسابداری ایران، تهران.
- ✓ واصلی، سعید، علی، عباسی، امیر، عباسی، (۱۳۹۵)، بررسی تاثیر محیط اطلاعاتی داخلی بر اجتناب مالیاتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دومین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت در هزاره سوم، رشت، شهرداری رشت - دانشگاه فنی و حرفه ای میرزا کوچک صومعه سرا، صص ۱۱-۳۶.
- ✓ Adeniyi, S. (2020). Effect of companys age and audit firm size on voluntary disclosure among selected listed manufacturing companies in Nigeria. Trends Economics and Management, 35(1), 25-34. <http://dx.doi.org/10.13164/trends.2020.35.25>
- ✓ Agrawal. K. K. (2017). "Corporate Tax Planning". Vol. 1. Sixth edition. 3-11.
- ✓ Ahmed, F. (2021). Corporate Boards, Audit Committees and Voluntary Disclosure: A Case Analysis on Bangladeshi Listed Companies. European Journal of Business and Management Research, 6(2), 153-155.
- ✓ Ali, A., & Abdelfettah, B. (2017). The effect of audit quality on the extent of voluntary disclosure: Companies listed in the Tunisian stock exchange. Journal of Knowledge Economy, 1-15.
- ✓ Alyousef, L., & Alsughayer, S. (2021). The relationship between corporate governance and voluntary disclosure: The role of boards of directors and audit committees. Univers. J. Account. Financ, 9, 678-692.
- ✓ Armstrong, C., Jagolinzer, A., and D. Larcker. (2020) "Chief executive officer equity incentives and accounting irregularities". Journal of Accounting Research, 48, 225- 271.
- ✓ Atwood, T., Drake, M. S., & Myers, L. A. (2020). Book-tax Conformity, Earnings Persistence and the Association Between Earnings and Future Cash flows. Journal of Accounting and Economics, 50(1), 111-125.
- ✓ Chen, S., Chen, X., Cheng, Q., & Shevlin, T. (2020). Are Family Firms more Tax Aggressive than Non-Family Firms? Journal of Financial Economics, 95(1), 41-61.
- ✓ Chen, X., Hu, N., Wang, X., Tang, X. (2022). Tax avoidance and firm value: Evidence from China. Nankai Business Review International, 5(1), 25-42.
- ✓ Crabtree, A.D., Kubick, T.R. (2012). Corporate Tax Avoidance and the Timeliness of Annual earnings announcements. Review of Quantitative Finance and Accounting. January 2014, Volume 42, Issue 1, pp 51-67.
- ✓ Desai, M., Dharmapala, D., (2019). Earnings Management, Corporate Tax Shelters, and Book-Tax Alignment. National Tax Journal, 62, 169-186.
- ✓ Desai, M., Dharmapala, D., Fung, W. (2017). "Taxation and the evolution of aggregate corporate ownership concentration. In: Auerbach, A., Hines, J., Slemrod, J. (Eds.), Taxing Corporate Income in the 21st Century". Cambridge University Press, New York, 345-383.
- ✓ Desai, M., Dyck, A., Zingales, L., 2017. Theft and Taxes. Journal of Financial Economics 84, 591-623
- ✓ Desai, M.A., Dharmapala, D. (2019). Corporate tax avoidance and firm value. Review of Economics & Statistics, 91(3), 537-546
- ✓ Dyreng, S., M. Hanlon, and E. Maydew. (2018). "Long-run corporate tax avoidance". The Accounting Review, 83 (1): 61-82.
- ✓ Flammer, C., Toffel, M. W., & Viswanathan, K. (2021). Shareholder activism and firms' voluntary disclosure of climate change risks. Strategic Management Journal, 42(10), 1850-1879.
- ✓ Francis, B., Sun, X., Wu, Q. (2013). Managerial ability and tax avoidance, www.ssrn.com

- ✓ Frank, M., L. Lynch, and S. Rego. (2019). "Are financial and tax reporting aggressiveness reflective of broader corporate policies?" *The Accounting Review*, 84 (2): 467–498.
- ✓ Gravelle J. G. (2013). "Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion". Congressional research service, 8-13.
- ✓ Guenther, D. A., Matsunaga, S. R., & Williams, B. M. (2014). Tax Avoidance, Tax Risk and Firm Risk. Available at <http://ssrn.com/abstract=2153187>.
- ✓ Hanlon, M. & Heitzman, S. (2020). "A review of tax research". *Journal of Accounting and Economics*, 90(2-3), 127-178
- ✓ Hanlon, M. (2020). "What can we infer about a firm's taxable income from its financial statements?". *National Tax Journal*, 56 (4): 831–863.
- ✓ Hasan, I., Hoi, C.K.S., Wu, Q., Zhang, H. (2014). Beauty is in the eye of the beholder: The effect of corporate tax avoidance on the cost of bank loans. *Journal of Financial Economics*, 113(1), 109-130.
- ✓ Ikpor, I. M., Awa, F. N., & Ozor, B. M. (2016). Board composition, firm size, audit Type and voluntary disclosure of forward looking information in the banking sector: Evidence from Nigeria. *Research Journal of Finance and Accounting*, 7(17), 23–29.
- ✓ Jensen, M., and, W. Meckling. (1976). "Theory of the firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure". *Journal of Financial Economics*, 3 : 305–360.
- ✓ Kanagaretnam, K., Lee, J., Lim, C.Y., Lobo, G.J. (2013). Societal Trust and Corporate Tax Avoidance. WWW. SSRN.COM.
- ✓ Kao, M. F., Shiue, M. J., & Tseng, C. H. (2021). Voluntary audit committees, auditor selection and audit quality: evidence from Taiwan. *Managerial Auditing Journal*.
- ✓ Kibiya, M. U., Ahmad, A. C., & Amran, N. A. (2016). Audit committee characteristics and financial reporting quality: Nigerian non-financial listed firms. In *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*.
- ✓ Kim, J., Li, Y. Zhang, L. (2020), Corporate Tax Avoidance and Stock Price Crash Risk: Firm-Level Analysis. *Forthcoming Journal of Financial Economics*.
- ✓ Kumar, P. (2024). The impact of executives' compensation and corporate governance attributes on voluntary disclosures: Does audit quality matter? *Journal of Applied Accounting Research*, 25(2), 240-263.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی